

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Боровікова-Абажер О.В.

викладач,

КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний коледж»

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ВЗАЄМВІДНОСИН ФІЛОСОФІЇ І ТЕОЛОГІЇ

Ідея поділу сфер філософії і теології, а з тим і проблема їх взаємних відносин, беруть початок з християнської епохи. В античній свідомості ця ідея поділу, ідея двох різних і конкуруючих відносин розуму до надчуттєвої реальності насправді не виникала ніколи. Платон і Аристотель не використовують поняття «теологія» для того, щоб позначити будь-який науковий проект або наукову дисципліну в сучасному розумінні теології. «Теологія» позначала мову про богів. Однак, починаючи з Платона і його «Держави», де мова йде про знаходження типів для теології, це поняття виявляється в контексті філософського роздуму [1, с. 228-229]. Антична теологія вела мову про «бога філософів» – про автономне, вічне і нерухоме суще. Можна сказати, що теологія тут – це еквівалент метафізики.

Історія розвитку західноєвропейського раціоналізму проливає світло на сучасні проблеми взаємодії філософського і богословського знання.

Фома Аквінський вперше вводить розрізнення природної теології і боговідвертої теології. Перша як вища змоглядна наука постає як філософська пропедевтика для другої. Так була закріплена предметність теології, її місце в універсумі знання, її зв'язок з іншими видами знання, місце богословського факультету в європейському університеті.

Встановлена Фоною Аквінським гармонія неодноразово підривалася філософською критикою природної або раціональної теології. Кант ставить під сумнів саму можливість «науки про Бога», оскільки вона обумовлена визнанням можливості метафізичного пізнання, як такого; застосування філософського категоріального апарату до біблійного свідчення; єдиної універсальної sacra doctrina як гарантії загальної значущості богословського знання [3].

Питання про співвідношення філософсько-теоретичного і богословсько-містичного пізнання виникло під впливом новоевропейського раціоналізму. В епоху модерну спостерігається прагнення подолати помилкове змішання релігійного і філософського аспектів мислення про Бога.

У XX столітті питання про взаємовідносини філософії і теології поставлено з новою гостротою, яка змусила повернутися до початків західної цивілізації, заново подумати її подвійну приналежність до істинного буття Парменіда і того, що відкриває себе Богу Мойсея, пророків і Христа.

Сучасні тенденції еволюції відносин філософії і теології відзначені пошуками не-метафізичних способів обґрунтування філософії і теології. Прагнення до подолання спадщини модерну виявляється у відмові від ототожнення філософії з наукою. Подібні ж процеси можна спостерігати і в сфері теології. Традицію взаємної недовіри між модерним розумом і вірою прагнуть подолати шляхом прояснення чітких меж предметних областей і пізнавальної методології теології.

По відношенню до наук теологія і філософія аналогічні дискурси. Вони являють собою розгляд проблем граничного, абстрактного і найбільш загального характеру. Це проблеми природи існування, пізнання, моральності, розуму і призначення людини. Спроби розумом пізнати людину і світ, а також їх можливу ідеальну причину є також особливістю теології. Проблеми загальні, але теологія, яка спирається на релігійний світогляд, розглядає їх, використовуючи не тільки розум, але і віру.

Філософія – вид знання, що передбачає адекватне і логічно несуперечливе відображення досліджуваної реальності в системі понять і категорій. Теологія можлива і поза понятійно-категоріальної сітки як знання, що передається через символи, або безпосередньо як якийсь інтуїтивний, містичний акт. З точки зору самої теології, вона в якості теоретичного знання є похідною від теології як безпосереднього містичного знання про Бога. Іншими словами, теологія користується широким спектром додаткових по відношенню до віровчення ірраціональних методів пізнання. Ще одна відмінність теології від філософії – наявність більш розвинутою аксіоматики (істини Одкровення, положення Перекази, церковні положення і т.п.).

Дослідження останніх десятиліть демонструють, що на християнському Заході не закріпився зв'язок між теологією і духовною практикою. Сфери теорії і практики (аскетичний досвід, містичне

богослов'я) богоспількування тут виявилися набагато більш рознесені. В результаті теологія розвивалася головним чином як одна з теоретичних дисциплін в загальнокультурному контексті, де і була, починаючи з схоластики в найближчому сусідстві з філософією.

У дискусіях з приводу введення теології в університетську освіту, представлених в тому числі на сторінках провідних вітчизняних філософських журналів «Філософська думка» і «Sententiae», превалювала думка, що українському суспільству сьогодні вкрай потрібні інтелектуали з істинно богословською освітою [3, с. 8]. Богослов'я тут постало як інтеграція всієї системи накопичених людством знань, засвоєння якої вимагає компетентності і широти поглядів. Філософія, історія, мови, суспільні науки, культурологія, природознавство повинні бути невід'ємною частиною богословського навчання. Цією ідеєю вже керуються на практиці в «Українському католицькому університеті», залишаючи навчальні плани для бакалаврів і магістрів спеціальності «богослов'я». Цінність і відповідальність богослова, на думку сучасних вітчизняних богословів, полягає в його здатності до критичного діалогу і цілісного мислення. І саме це є неодмінною умовою становлення справжнього інтелектуала. Присутність в університеті богословського факультету як альтернативної форми інтелектуального життя здатне збагачувати і стимулювати академічне середовище всього університету.

Список використаних джерел:

1. Месяц С.В. Понятие «теология» в античной философии // Альманах Философия и религия. – М., 2007. – С. 228-246.
2. Уланов М. «Спор факультетов» И. Канта: философский факультет и богословский оппонент в аксиологической парадигме. – Режим доступа: http://www.bogoslov.ru/text/2290086.html#_ftn1
3. Чорноморець Ю.П. Легітимізація теології як науки в пострадянському православному ландшафті // Філософська думка-Sententiae. Спецвипуск II. – 2011. – № 2. – С. 7-15.